

Напрямок: Раціональне використання природних ресурсів та ресурсозбереження

*Антонюк Р.С., магістрант**

*Харченко П.С., магістрант**

Науковий керівник: проф. Рибак В.О.

Житомирський національний агрокологічний університет, м. Житомир

ПРИРОДНЕ ПОНОВЛЕННЯ СОСНОВИХ НАСАДЖЕНЬ У СУБОРАХ

Проблема лісовідновлення сосни на Поліссі завжди була актуальною. Суттєве погіршення стану лісових насаджень штучного походження зумовило актуальність переорієнтації відтворення лісових ценозів на такі методи, що максимально враховують особливості природного відновлення лісів і розвитку лісових екосистем. Одним із таких шляхів є збільшення частки природного поновлення в загальних обсягах лісовідновлення.

В останні роки, у зв'язку із запровадженням екологічно спрямованого лісівництва, у лісових підприємствах Житомирської області усе більшої актуальності набуває адаптаційний підхід до відтворення лісів, який базується на максимально можливому використанні насінневого природного поновлення лісотвірних порід. Успішність природного поновлення сосни, в основному, залежить від умов проростання насіння, подальшого росту та розвитку самосіву й підросту. При природному поновленні лісу витрачається мінімальна кількість коштів на заходи по сприянню йому, зате значна сума їх витрачається на проведення рубок догляду.

Виходячи з кількісної оцінки природного поновлення в ДП «Радомишльське ЛМГ» та ДП «Коростенське ЛМГ», проведено аналіз забезпеченості самосівом і підростом площ, що вийшли з-під суцільних зрубів. У лісомисливських господарствах практикують проведення заходів зі сприяння природному поновленню шляхом осіннього рихлення ґрунту – створення механічних борозен, де це можливо. Такий спосіб створює максимально сприятливі умови для появи сходів сосни за рахунок джерел осіменіння від стіни лісу і дає можливість збільшення питомої ваги природного поновлення в загальних обсягах відтворення сосняків.

З цією метою на площах, залишених під природне поновлення, проводиться ручний догляд за самосівом сосни в осінній період після опадання листя, під час якого суцільно вирубується самосів другорядних порід, в основному берези, а також найбільші екземпляри рослин надґрунтового покриву, що заважають росту головної породи. В останні роки, у зв'язку із суттєвим погіршенням стану штучних насаджень, набуває ширшого впровадження природне насіннєве відновлення сосняків особливо у свіжих та вологих суборах.

За даними зведених відомостей обліку природного поновлення лісомисливських підприємств за 2017-2018 роки під природне поновлення сосни звичайної в умовах свіжих та вологих суборів у ДП «Радомишльське ЛМГ» відведено 10 га площі, що становить 19% від загальної площі природного поновлення (53 га); у ДП «Коростенське ЛМГ» відведено 63 га, що становить 34% від площ, залишених під природне поновлення (табл.).

Табл. Площі природного поновлення

Підприємство	Рік створення	Природне поновлення, га	
		всього	в т.ч. сосни у суборах
ДП «Радомишльське ЛМГ»	2017	30	5
	2018	23	5
ДП «Коростенське ЛМГ»	2017	130	58
	2018	55	5

У досліджуваних підприємствах природним способом відновлювали деревостани швидкоростучих деревних порід, таких як береза, вільха, осика та соснові деревостани в сирих гігротопах суборів та сугрудів. Значне збільшення площ природного поновлення соснових деревостанів у суборах спричинене різким збільшенням площ, що надійшли від суцільних рубань. Крім зрубів, що вийшли з-під рубок головного користування, додалися зруби від санітарних рубок, спричинених пошкодженням соснових лісів короїдами. Так, враховуючи ці причини, у ДП «Коростенське ЛМГ» у 2017 році було створено культур сосни звичайної на площі 180 га і залишено під природне поновлення 58 га соснових деревостанів.

Деградація соснових насаджень в найпоширеніших типах лісорослинних умов в теперішній час є дуже актуальною. Найвідчутніші зміни відбуваються починаючи із молодняків II класу віку і набувають широкого розповсюдження в середньовікових соснових насадженнях штучного походження. Насіннєве природне поновлення соснового деревостану дає надію на зменшення ризику захворювань його в майбутньому за рахунок гарної спадковості та природного добору.